

Sygn. akt I Ca 77/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Arkadiusz Kuta

Sędziowie: SO Dorota Twardowska (spr.)

SR del. do SO Tomasz Weiert

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiewska

po rozpoznaniu w dniu 18 marca 2015 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. M.

przeciwko P. M.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Elblągu

z dnia 5 listopada 2014 r. sygn. akt I C 657/12

1. prostuje zaskarżony wyrok przez określenie przedmiotu procesu „o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną”;
2. oddala apelację;
3. zasądza od powódki J. M. na rzecz pozwanego P. M. kwotę 1.200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję;
4. nakazać ściągnąć od powódki J. M. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Elblągu kwotę 596 zł (pięćset dziewięćdziesiąt sześć złotych) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt I Ca 77/15

UZASADNIENIE

Powódka J. M. w pozwie wniesionym przeciwko P. M. wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niej umowy wniesienia aportu na rzecz pozwanego w postaci działki gruntu numer (...) o powierzchni (...) ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinny w zabudowie szeregowej o powierzchni użytkowej 273 m⁽⁽²⁾⁾ położonej przy ul. (...) w E., dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą numer (...), o wartości 650.000 zł, na mocy umowy (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością a P. M. w celu umożliwienia powódce dochodzenia zaspokojenia

wierzytelności wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 12 sierpnia 2011 roku, sygn. akt IX C (...). Domagała się jednocześnie zasądzenia na jej rzecz kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

W dniu 10 lipca 2014 r. powódka w piśmie procesowym ostatecznie sprecyzowała żądanie pozwu, iż domaga się uznania za bezskuteczną w stosunku do niej umowy sprzedaży działki o numerze (...) o powierzchni (...) ha, zabudowanej domem mieszkalnym przy ul. (...) w E., dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą numer (...), dokonanej pomiędzy dłużnikiem (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E., wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...), a pozwanym P. M., na mocy notarialnej umowy sprzedaży zawartej w dniu (...) roku przed notariuszem M. K. (1), prowadzącym Kancelarię Notarialną w E. przy ul. (...), gdyż ta czynność prawna została dokonana z pokrzywdzeniem powódki, której przysługuje wierzytelność w wysokości 23.000 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu ustaloną wyrokiem Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia (...) sygn. akt IX C (...).

Uzasadniając żądanie pozwu powódka podkreśliła, iż przysługuje jej w stosunku do M. K. (2) wymagalna wierzytelność w kwocie 110.000 zł z tytułu udzielonych pożyczek, która wynika z prawomocnych orzeczeń Sądu Rejonowego w Elblągu. M. K. (2) doprowadziła do założenia (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E., gdzie w formie aportu została wprowadzona nieruchomość stanowiąca własność M. i R. małżonków K.. Wprowadzenie nieruchomości do pozwanej Spółki uniemożliwiło skuteczną egzekucję roszczeń powódki. Następnie M. K. (2), działając w charakterze członka zarządu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E., w dacie 09 stycznia 2012 r. na mocy umowy sprzedaży przeniosła prawo własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) na rzecz pozwanego P. M., który w dacie zawierania przedmiotowej umowy dysponował wiedzą, iż dłużniczka powódki działa ze świadomością jej pokrzywdzenia, wyzbywając się majątku.

W odpowiedzi na pozew pozwany P. M. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Zaznaczył, iż (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w E. nie przeniosła na niego tytułem aportu prawa własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...). Tę nieruchomość pozwany nabył od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E., nie była ona obciążona roszczeniami osób trzecich nie ujawnionymi w księdze wieczystej.

Sąd Rejonowy w Elblągu wyrokiem z dnia (...)r. powództwo oddalił (punkt I) oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, iż prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 12 sierpnia 2011 roku wydanym w sprawie sygn. akt IX C (...) zaopatrzonym w klauzulę wykonalności zasądzono od M. K. (2) na rzecz powódki J. M. kwotę 23.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 maja 2009 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w wysokości 3.567 zł. Prawomocnym wyrokiem z dnia 23 lutego 2011 roku wydanym w sprawie sygn. akt I C (...) zaopatrzonym w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 19 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy w Elblągu zasądził od M. K. (2) na rzecz powódki J. M. kwotę 87.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi w sposób określony w sentencji, oraz kosztami procesu w kwocie 8.019 zł.

W dniu 10 stycznia 2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Elblągu H. K. w sprawie egzekucyjnej KM (...) w sprawie z wniosku J. M. wszczął przeciwko M. K. (2) egzekucję świadczenia objętego wyrokiem sygn. I C (...). W dniu 05 marca 2012 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Elblągu H. K. w sprawie egzekucyjnej KM (...) w sprawie z wniosku J. M. wszczął przeciwko M. K. (2) egzekucję świadczenia objętego wyrokiem sygn. IX C(...).

W dniu 29 października 2009 r. doszło do zawarcia umowy Spółki (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E.. Udziałowcami byli M. K. (2), R. K. i A. S.. W chwili założenia spółki małżeństwo M. i R. K. dokonali przeniesienia własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) jako aport na pokrycie objętych udziałów w spółce. Pierwszym prezesem został A. S., który wnosząc wkład finansowy w postaci 5.000 zł do spółki nie wiedział o zobowiązaniach małżeństwa K.. Dowiedział się o nich dopiero od męża powódki Z. M.. Również aportem do spółki została wniesiona nieruchomość położona w M. w postaci domku letniskowego. A. S. był prezesem spółki (...) Spółki

z ograniczoną odpowiedzialnością do 2010 roku, kiedy to sprzedał udziały. Następnie nowym prezesem był M. G., a po jego rezygnacji Prezesem została M. K. (2).

Wnioskiem z dnia 5 stycznia 2012 roku powódka wniosła do Sądu Rejonowego w Elblągu o dokonanie wpisu w księdze wieczystej numer (...) o toczącym się postępowaniu, na skutek którego egzekucja będzie skierowana przeciwko (...) Sp. z o.o. Na skutek braków formalnych wniosek został zwrócony zarządzeniem z dnia 16 stycznia 2012 roku. Skarga na powyższe orzeczenie została odrzucona postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2012 roku. Powódka wcześniej również składała wnioski o dokonanie wpisu ostrzeżenia, jednakże wnioski były prawomocnie zwracane, oddalane lub odrzucano skargi na zarządzenie o zwrocie.

W dniu 8 stycznia 2012 roku M. K. (2) i R. K. dokonali sprzedaży na rzecz matki pozwanego B. M. nieruchomości położonej w M. zabudowanej domem letniskowym.

W dniu 9 stycznia 2012 roku M. K. (2), działając w imieniu jako Prezes zarządu Spółki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E., zawarła przed notariuszem M. K. (1) z Kancelarii Notarialnej w E. w formie aktu notarialnego (rep. A numer (...)) z P. M. umowę sprzedaży nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym w postaci działki numer (...) o powierzchni (...), położonej w E., dla której Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą numer (...). Przy dokonywaniu czynności strony zgodnie oświadczyły (§ 1 punkt 2 i 3), iż nieruchomość nie jest obciążona żadnymi długami ani roszczeniami osób trzecich nie ujawnionymi w księdze wieczystej, nie występują jakiegokolwiek prawne i faktyczne okoliczności mogące spowodować obciążanie tego przedmiotu, ograniczenia w rozporządzaniu nim lub korzystaniu z niego, zobowiązania podatkowe i inne zobowiązania publicznoprawne związane z tym przedmiotem zostały uregulowane, a także nie została wydana decyzja administracyjna, ani orzeczenie i nie toczy się przed jakimkolwiek organem i sądem postępowanie egzekucyjne. Płatność za nieruchomość objętą umową sprzedaży została dokonana w dwóch ratach. Pierwsza w kwocie 200.000 zł w chwili podpisania umowy, zaś druga część w wysokości 200.000 zł została przelana na konto spółki w ratach.

Sąd Rejonowy ustalił, że zawierając umowę pozwany P. M. nie wiedział o zobowiązaniach M. K. (2) w stosunku do powódki J. M.. Nieznane mu były również inne okoliczności dotyczące zobowiązań M. K. (2), czy też okoliczności dotyczące obciążenia nieruchomości położonej w E. przy ul. (...). Pozwany nie wiedział również wcześniej, iż nieruchomość jest sprzedawana przez spółkę (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E.. O powyższym fakcie dowiedział się dopiero w chwili przygotowywania dokumentów dotyczących sprzedaży nieruchomości. Pozwany o zobowiązaniach M. K. (2) dowiedział się dopiero po podpisaniu aktu notarialnego – umowy sprzedaży z dnia 9 stycznia 2012 roku, kiedy to powódka wysłała do pozwanego pismo, w którym opisała wszystkie okoliczności sprawy.

Nieruchomość sprzedana pozwanemu wcześniej była wystawiona na sprzedaż w kilku agencjach sprzedaży nieruchomości. Pierwsza umowa została zawarta dnia 11 września 2009 roku (obowiązywała do 22 września 2010 roku), zaś cena samej nieruchomości została ustalona na kwotę 650.000 zł. Następnie po wygaśnięciu umowy pośrednictwa dnia 24 lutego 2010 roku ponownie została zawarta umowa pośrednictwa sprzedaży powyższej nieruchomości, przy czym sprzedającym była spółka (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w E.. W tym czasie pojawił się nabywca, który zrezygnował z zakupu. Po dokonaniu sprzedaży nieruchomości pozwanemu, korzystała z niej M. K. (2) wraz z synem R. K. do czasu zdania przez niego matury.

Decyzją z dnia 6 września 2012 roku Prezydenta Miasta E. R. K. został wymeldowany z pobytu stałego z budynku mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...).

W ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd stwierdził, iż kluczowych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń dokonał w oparciu o zgromadzone w aktach sprawy dokumenty, zeznania świadków oraz stron postępowania. Sąd pierwszej instancji uznał za wiarygodne zeznania powódki J. M. w zakresie okoliczności założenia (...) Spółki z o.o. w E., okoliczności dowiedzenia się o wniesieniu aportu do spółki, okolicznościach udzielenia pożyczki M. K. (2), odmawiając wiarygodności tym zeznaniom powódki w zakresie rozmów z matką M. K. (2) oraz w zakresie koleżeńskich relacji między państwem K. i pozwanym. Sąd dał wiarę zeznaniom dopuszczonych w sprawie

świadków A. S., M. K. (2), T. K., M. M. (2) oraz zeznaniom pozwanego, natomiast zeznaniom świadka Z. M. Sąd dał wiarę tylko, w części, bowiem w zakresie, w jakim świadek podawał okoliczności spotkania i informowania M. M. (3) o zobowiązaniach M. K. (2), zeznania nie znajdowały oparcia w pozostałym materiale dowodowym istniejącym w sprawie, w szczególności wiarygodnych zeznaniach M. M. (3).

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że pomimo skonkretyzowania przez powódkę podstawy prawnej dochodzonego roszczenia w normie art. 527 k.c., merytoryczna ocena zasadności zgłaszanego żądania musiała nastąpić w oparciu o art. 531 k.c. Wyjaśniono, że zgodnie z art. 531 § 1 k.c., uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Biernie legitymowana w sprawie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli jest więc osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową na podstawie tej czynności – i tylko ta osoba. Według zaś art. 531 § 2 k.c. w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne.

Podkreślono, iż w sprawach objętych dyspozycją art. 531 § 2 k.c. zakres materialnoprawnych przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną względem powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c. jest co do zasady szerszy od tego kreowanego dyspozycją art. 527 k.c. Bezpośrednie wystąpienie przeciwko dalszej osobie trzeciej może być skuteczne tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego, jak miało to miejsce w przedmiotowej sprawie) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Ciężar dowodu wymaganej przez art. 531 § 2 k.c. wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną spoczywa stosownie do art. 6 k.c. na powodzie

Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż powództwo zgłoszone w niniejszej sprawie dotyczyło czynności mającej charakter następczy w stosunku do czynności dokonanej przez samą dłużniczkę, tj. odnosiło się do czynności pomiędzy osobami „trzecią” i „czwartą”, natomiast nie podważało samej czynności zdziałanej przez dłużniczkę – przeniesienia własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) jako aportu na pokrycie obejmowanych udziałów w (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością – na podstawie aktu notarialnego z dnia 29 października 2009 roku. Sąd Rejonowy, odwołując się do dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego stwierdził dalej, że powódka chcąc skorzystać z możliwości przewidzianej w art. 531 § 2 k.c. powinna przedmiotem pozwu uczynić żądanie stwierdzenia bezskuteczności czynności zdziałanej przez dłużniczkę z osobą trzecią, pozywając w razie dalszego przeniesienia korzyści majątkowej osobą czwartą. Ewentualnie wierzycielka mogła w takiej sytuacji wnosić o stwierdzenie bezskuteczności wszystkich kolejnych czynności – ale nigdy jedynie ostatniej z nich.

Zaniechanie przez powódkę objęcia żądaniem pozwu stwierdzenia w stosunku do niej bezskuteczności pierwotnej umowy z dnia 29 października 2009 r., statuującej byt prawny (...) Spółki z o.o. w E., z jednoczesnym wniesieniem tytułem aport do spółki nieruchomości położonej w E. przy ul. (...), niemożliwym czyniło uwzględnienie żądania pozwu.

Niezależnie od powyżej okoliczności, w ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo nie zasługiwało także na uwzględnienie z tej przyczyny, iż powódka nie wykazała istnienia przesłanek z art. 531 k.c. w zw. z art. 527 k.c. Całokształt okoliczności ujawnionych w toku przedmiotowej sprawy w ocenie Sądu Rejonowego nie uzasadniał tezy, aby pozwany jako nabywca nieruchomości, działał w złej wierze, tj. w dacie zawierania umowy sprzedaży w dniu 09 stycznia 2012 r. wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużniczki za bezskuteczną. Wskazano tu, że przed zawarciem przedmiotowej umowy pozwany zbadał stan prawny nabywanej nieruchomości ujawniony w księdze wieczystej, z którego wynikało, iż nieruchomość nie jest obciążona prawami osób trzecich, ani nie toczy się w stosunku do niej żadne postępowanie. Pozwany nie wiedział również wcześniej, iż nieruchomość jako wniesiona do spółki aportem jest sprzedawana przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E., a o powyższym fakcie dowiedział się dopiero w chwili przygotowywania dokumentów dotyczących sprzedaży nieruchomości. Sąd Rejonowy przyjął, że pozwany o zobowiązaniach M. K. (2) dowiedział się dopiero po podpisaniu aktu notarialnego –

umowy sprzedaży z dnia 9 stycznia 2012 roku. Jednocześnie w ocenie Sądu pierwszej instancji sam fakt dokonania wzmianki w aktach księgi wieczystej zbywanej nieruchomości o złożeniu wniosku o toczącym się postępowaniu, nie świadczył o tym, iż pozwany przed dokonaniem transakcji zakupu nieruchomości wiedział o zobowiązaniach M. K. (2) – kiedy to wniosek o wpis ostrzeżenia dotyczył umieszczenia w księdze wieczystej informacji, że długi ma (...) spółka z o.o. w E. i to do jej majątku będzie skierowana egzekucja.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., stosując zasadę odpowiedzialności za wynik procesu.

Apelację od wyroku wniosła powódka J. M., zaskarżając go w całości. Powódka zarzuciła obrazę prawa materialnego art. 531 § 2 k.c. na skutek jego błędnej wykładni prowadzącej do uznania, iż skarżąca nie udowodniła okoliczności istnienia wiedzy pozwanego o tym, że dokonywana przez dłużniczkę czynność zbycia na jego rzecz nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) nastąpiła z pokrzywdzeniem wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. Zdaniem apelującej Sąd pierwszej instancji w sposób dowolny dokonał oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego z obrazą art. 233 k.p.c.

Powódka domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa w całości. Ewentualnie postulowała o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W obu przypadkach domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kosztów procesu według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji powódka podkreśliła dowolność ustalenia Sądu pierwszej instancji jakoby pozwany wiedzę o tym, że sprzedawcą nieruchomości jest nie M. K. (2), a (...) Sp. z o.o. pozyskał dopiero w dacie 09 stycznia 2012 r., kiedy to wskazywana spółka w dniu 25 listopada 2011 r. sprzedała matce pozwanego inną nieruchomość położoną w miejscowości M.. Również sam fakt zlokalizowania siedziby (...) Spółki z o.o. w E. w zbywanej nieruchomości, jak i przyzwolenie pozwanego na dalsze jej zajmowanie na cele mieszkalne przez dłużniczkę oraz jej syna, zasadnym czyniło twierdzenia powódki, iż pozwany wiedział, iż M. K. (2) działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycielki. W ocenie skarżącej treść księgi wieczystej przed zawarciem umowy sprzedaży z dnia 09 stycznia 2012 r. pozwalała na logiczne wyciągnięcie wniosku przez potencjalnego nabywcę co do istnienia długów (...) Sp. z o.o., zaś sam zamiar sprzedaży tej nieruchomości musiał być utożsamiany z próbą celowego udaremniania egzekucji. Zasadność takiego stanowiska, w ocenie powódki, miała dodatkowo wynikać z relacji towarzyskich utrzymywanych pomiędzy dłużniczką i jej małżonkiem a pozwanym i rozeznaniem tego ostatniego w sytuacji majątkowej dłużniczki i założonej przez nią spółki.

Pozwany P. M. w odpowiedzi na apelację powódki domagał się jej oddalenia oraz zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu za drugą instancję według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja powódki była bezzasadna.

Stawiane w środку odwoławczym zarzuty w znacznej części nie korelują z motywami przedstawionymi przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, które stanowiły podstawę dla wydania wyroku oddalającego powództwo. Zarzuty apelantki w ogóle nie odnosiły się do obszernego wyводу Sądu pierwszej instancji uwypuklającego okoliczności, jakie w istocie legły u podstaw oddalenia powództwa w określonym ostatecznie przez powódkę kształcie, a jedynie zmierzały do formalnego zakwestionowania ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie, które w subiektywnym mniemaniu skarżącej powinny doprowadzić do wydania korzystnego dla niej orzeczenia – z jednoczesną konstatacją co do spełnienia przesłanek wynikających z art. 531 k.c. w zw. z art. 527 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego w Elblągu takie stanowisko powódki nie mogło uzyskać aprobaty, a w konsekwencji doprowadzić do wydania postulowanego przez nią orzeczenia reformatoryjnego w ramach przeprowadzonej kontroli instancyjnej.

Z okoliczności sprawy wynika, że apelująca zmierza do uzyskania zaspokojenia należnych jej roszczeń wynikających z dwóch tytułów wykonawczych – orzeczeń Sądu Rejonowego w Elblągu – z majątku dłużniczki M. K. (2) w postaci nieruchomości położonej w E. przy ul. (...). Nie było sporu co do tego, że wskazywana nieruchomość była przedmiotem co najmniej dwóch umów, tj. z dnia 29 października 2009 r., którą M. i R. małżonkowie K. wnieśli tę nieruchomość aportem do nowo zawiązanej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w E., oraz umowy z dnia 09 stycznia 2012 r., na mocy której wymieniona spółka przeniosła prawo własności tej nieruchomości na pozwanego P. M..

Już Sąd Rejonowy w Elblągu w działaniach powódki na etapie formułowania żądania pozwu dostrzegał swoistego rodzaju „wymieszanie” przez skarżącą elementów dwóch wskazywanych wyżej umów, co w konsekwencji wprowadziło niespójność w zakresie określenia, wydania jakiego konkretnego orzeczenia powódka dochodzi. Rozwijając tę myśl zaznaczyć trzeba, że pozew dotyczył żądania powódki odnośnie uznania za bezskuteczną w stosunku do jej osoby umowy „wniesienia aportu na rzecz pozwanego” w postaci precyzyjnie określonej nieruchomości położonej w E. przy ul. (...), zawartej pomiędzy (...) Sp. z o.o. w E. a pozwanym, celem umożliwienia powódce dochodzenia zaspokojenia przysługującej wierzytelności wynikającej z orzeczenia Sądu Rejonowego w Elblągu, sygn. IX C (...). W tym stanie rzeczy zasadna jest konstatacja, że taka umowa pomiędzy wymienianymi przez powódkę podmiotami nie miała miejsca, gdyż (...) Sp. z o.o. w E. żadnego prawa „tytułem aportu” na pozwanego nie przenosiła, a jedyna czynność prawna, jaka miała miejsce pomiędzy tymi podmiotami, odnosi się do umowy z dnia 09 stycznia 2012 r. przenoszącej na pozwanego własność nieruchomości położonej w E. przy ul. (...). Dostrzegając tę niekonsekwencję powódki, Sąd pierwszej instancji wezwał profesjonalnego pełnomocnika procesowego skarżącej do usunięcia braku formalnego pozwu dotyczącego wskazania czynności prawnej, która w całości lub w części ma zostać uznana za bezskuteczną, z uściśleniem daty jej dokonania, stron czynności, jej przedmiotu (k.236).

W wykonaniu powyższego zobowiązania skarżąca określiła, iż żądanie pozwu dotyczy uznania za bezskuteczną w stosunku do niej umowy sprzedaży z dnia 09 stycznia 2012 r., na mocy której (...) Sp. z o.o. w E. przeniosła na pozwanego prawo własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...), objętej księgą wieczystą KW nr (...), celem zaspokojenia przysługującego jej roszczenia wynikającego z orzeczenia Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 12 sierpnia 2011 r., sygn. IX C(...) (k. 240).

W takim stanie rzeczy Sąd Okręgowy w Elblągu podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż roszczenie powódki nie podlegało uwzględnieniu, gdyż nie znajdowało – wbrew twierdzeniom skarżącej – umocowania w art. 531 k.c.

Z treści art. 531 § 1 k.c. wynika, że uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Z kolei w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne (§ 2).

Literalna wykładnia art. 531 § 1 k.c. nakazuje przyjęcie, iż przedmiotem powództwa o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną jest każdorazowo „czynność prawna dłużnika” dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, a jedynie w paragrafie drugim art. 531 k.c. rozszerzony zostaje krąg podmiotów legitymowanych biernie, w odniesieniu do przypadku, gdyby osoba trzecia (lub dalszy podmiot w „ciągu” dokonywanych czynności) rozporządził uzyskaną korzyścią na rzecz kolejnej osoby.

Po ostatecznym sprecyzowaniu przez powódkę żądania pozwu domaga się ona uznania za bezskuteczną „drugiej” umowy, to znaczy zawartej pomiędzy (...) Sp. z o.o. w E. (osobą „trzecią” w rozumieniu art. 531 § 2 k.c.), a pozwanym (jako osobą „czwartą”), z dnia 09 stycznia 2012 r., przedmiotem której było przeniesienie prawa własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...).

Sąd Okręgowy w Elblągu potwierdza stanowisko zajmowane przez Sąd pierwszej instancji, że w odniesieniu do przypadku, kiedy powództwo kierowane jest przeciwko następcy osoby trzeciej, która uzyskała korzyść w wyniku

czynności dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela, przedmiotem zaskarżenia musi być czynność dłużnika, a nie czynność na podstawie której następca osoby trzeciej uzyskał ową korzyść. W odniesieniu do omawianego przypadku utożsamiać zatem tę czynność należało z przeniesieniem przez M. i R. małżonków K. (dłużniczkę) prawa własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) tytułem aportu na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w E. (osobę trzecią), w drodze umowy z dnia 29 października 2009 r. Podkreślić jednocześnie trzeba, iż Sąd Rejonowy nie odmawiał powódce prawa żądania ubezskuteczenia czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela w powództwie skierowanym przeciwko osobie "czwartej" (przejmującej przedmiot, który wyszedł z majątku dłużnika od osoby trzeciej, według nomenklatury przyjętej w art. 531 § 2 k.c.). Zakwestionował Sąd Rejonowy natomiast dopuszczalność objęcia powództwem przeciwko takiej osobie innej czynności, niż zdziałana przez dłużnika. Innymi słowy Sąd Rejonowy w Elblągu przyjął, że powódka może na podstawie art. 531 § 2 k.c. skierować swoje żądanie także przeciwko dalszym nabywcom, którzy otrzymali korzyść usuniętą przez dłużnika z jego majątku z pokrzywdzeniem wierzycieli, ale przedmiotem powództwa w każdym wypadku musi być czynność prawna, poprzez którą M. K. (2) wyzbyła się tej korzyści.

Niewątpliwie osiągnięcie skutku w postaci umożliwienia wierzycielowi egzekucyjnego doświadczenia usuwanej przed nim korzyści wymaga pominięcia, a więc uznania za bezskuteczne czynności, które spowodowały przemieszczenie korzyści do jej aktualnego dysponenta. Przepisy statuujące ochronę pauliańską przyjmują konstrukcję bezskuteczności względnej czynności dłużnika zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Ograniczają także krąg uczestników postępowania, precyzując w art. 531 § 1 k.c., że powództwo (lub zarzut) o uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną kieruje się jedynie przeciwko osobie trzeciej, a więc temu, kto odniósł korzyść i do czyjego majątku ma być kierowana egzekucja. Takie samo założenie przyjmuje art. 531 § 2 k.c., umożliwiając wierzycielowi bezpośrednie wystąpienie przeciwko temu, na czyją rzecz osoba trzecia rozporządziła korzyścią. Właśnie egzekucyjny skutek skargi pauliańskiej jest przyczyną wątpliwości, ponieważ wpływa na konieczność doboru drogi prawnej, która pozwoli wierzycielowi sięgnąć do korzyści, która nie znajduje się już w majątku dłużnika ani nawet w majątku osoby trzeciej, która otrzymała korzyść bezpośrednio w wyniku czynności dłużnika. Jednakże kiedy korzyść przejdzie do majątku kolejnej osoby, stwierdzenie bezskuteczności czynności przenoszącej korzyść do tego majątku (to znaczy ostatniej czynności w ciągu) nie wystarczy, aby przeprowadzić egzekucję, ponieważ brak będzie łączności pomiędzy tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko dłużnikowi a stwierdzeniem bezskuteczności czynności, której dłużnik nie dokonywał. Orzeczenie uwzględniające powództwo ze skargi pauliańskiej ma charakter konstytutywny, wobec czego czynność dłużnika nadal pozostawałaby w mocy także względem wierzyciela i nie byłoby podstaw do podważenia wyłącznie czynności następczej względem działań (zaniechań) dłużnika (a właśnie tak skonstruowano powództwo po jego ostatecznym jego spreycyzowaniu k. 240). Ponieważ powództwo zgłoszone w niniejszej sprawie obejmowało taką właśnie, następczą czynność pomiędzy osobami "trzecią" i "czwartą", natomiast nie podważało czynności zdziałanej przez dłużnika (wniesienia przez dłużniczkę M. K. (2) udziału w nieruchomości jako aportu do spółki (...) Sp. z o.o. w E.), już z tego względu zaskarżony wyrok odpowiada prawu (tak też w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 448/11, System Informacji Prawnej Lex Omega nr 1215052).

W tym stanie rzeczy przyjęcie poglądu Sądu Rejonowego w Elblągu, zakładającego konieczność zaskarżenia czynności dłużnika w powództwie skierowanym przeciwko osobie "czwartej", które uwzględnione będzie wyłącznie przy stwierdzeniu jednocześnie podstaw do zastosowania art. 527 § 1 k.c. w odniesieniu do czynności dłużnika oraz szczególnych przesłanek z art. 531 § 2 k.c. w łańcuchu czynności przenoszących korzyść, z mocy art. 532 k.c. umożliwi skierowanie egzekucji do wskazanego w orzeczeniu przedmiotu, który wyszedł z majątku M. K. (2). Ze sformułowania zawartego w art. 531 § 2 k.c. nie wynika konieczność orzekania o bezskuteczności innych czynności, niż czynność dłużnika, aby osiągnięty został skutek umożliwiający egzekucję. Nie oznacza to jednak, że niedopuszczalne byłoby objęcie zaskarżeniem wszystkich czynności kolejno wiodących do osoby czwartej, skoro czynności te i tak, jakkolwiek przesłankowo, muszą być poddane badaniu, aby ocenić zasadność powództwa o stwierdzenie bezskuteczności czynności dłużnika, które skierowane zostało przeciwko dalszemu nabywcy korzyści.

Reasumując podkreślenia wymaga, że powództwo w niniejszej sprawie nie obejmowało żądania powódki uznania za bezskuteczną w stosunku do niej „pierwszej” czynności prawnej dokonanej przez dłużniczkę M. K. (2), tj. wniesienia

w dniu 29 października 2009 r. prawa własności nieruchomości położonej w E. przy ul. (...) tytułem aportu do (...) Sp. z o.o. w E.. Sprecyzowane żądanie pozwu dotyczyło jedynie uznania za bezskuteczną ostatniej czynności w „łańcuchu” czynności prawnych, tj. umowy sprzedaży z dnia 09 stycznia 2012 r., mocą której osoba „trzecia” – (...)Sp. o.o. w E. – przeniosła na osobę „czwartą” – pozwanego P. M. – prawo własności nieruchomości.

Z tej przyczyny powództwo nie mogło być uwzględnione i zasadnie zostało oddalone. Jak już wskazano na wstępie rozważań, zarzuty apelacyjne formułowane są przez powódkę w całkowitym oderwaniu od rzeczywistej przyczyny, jaka legła u podstaw wydania zaskarżonego wyroku przez Sąd pierwszej instancji. Innymi słowy powódka abstrahuje całkowicie od odniesienia się do konstatacji Sądu pierwszej instancji w kwestii konieczności zaskarżenia także pierwotnej czynności prawnej dokonanej przez dłużniczkę z osobą trzecią, powodującej wyjście nieruchomości z majątku dłużniczki i uniemożliwiającej zaspokojenie wierzycielki – powódki, ograniczając się jedynie do wskazania, iż Sąd Rejonowy błędnie uznał jakoby nie zachodziły przesłanki przewidziane w art. 527 k.c. w zw. z art. 531 k.c., pozwalające na uznanie czynności prawnej – umowy z dnia 09 stycznia 2012 r. pomiędzy osobami „trzecią” i „czwartą” – za bezskuteczną w stosunku do skarżącej. Jedynie marginalnie można w tym miejscu zwrócić uwagę na okoliczność, iż pełnomocnik procesowy powódki na rozprawie przed Sądem pierwszej instancji w dniu 19 czerwca 2012 r. wskazywał, iż czynnością która pokrzywdziła wierzycieli była „czynność sprzedaży przez (...) Sp. z o.o. w E. nieruchomości położonej przy ul. (...) na rzecz pozwanego oraz wprowadzenie nieruchomości przez państwa K. tytułem aportu do (...) Sp. z o.o. w E.” (k. 46). Niemniej Sąd pierwszej instancji ostatecznie wezwał pełnomocnika procesowego skarżącej do usunięcia braku formalnego pozwu dotyczącego wskazania czynności prawnej, która w całości lub w części ma zostać uznana za bezskuteczną, a w wykonaniu powyższego zobowiązania podkreślono stanowczo, iż żądanie pozwu dotyczy uznania za bezskuteczną w stosunku do powódki jedynie umowy sprzedaży z dnia 09 stycznia 2012 r. Skarżąca w apelacji nie podnosi żadnego zarzutu związanego z nieprawidłowym uznaniem przez Sąd pierwszej instancji, iż żądanie pozwu dotyczyło nie jednej umowy, a dwóch, tj. zarówno tej z dnia 09 stycznia 2012 r., jak i z 29 października 2009 r. Przyjąć zatem trzeba, iż Sąd pierwszej instancji dokonał właściwej merytorycznej oceny żądania zgłaszanego pozwem, zaś zarzuty wniesionego środka odwoławczego nie zasługiwały na podzielenie w żadnym zakresie.

W tym stanie rzeczy apelacja powódki podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. (punkt 2).

O sprostowaniu wyroku w kwestii prawidłowego określenia przedmiotu procesu orzeczono na podstawie art. 350 k.p.c. (punkt 1).

O kosztach procesu za drugą instancję orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz w oparciu o § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. 2013, poz. 490 j.t.). Na koszty te składało się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego pozwanego w kwocie 1.200 zł.

O obowiązku ściągnięcia od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Elblągu kwoty 596 zł tytułem brakującej opłaty od apelacji orzeczono na podstawie art. 18 ust. 2 w zw. z art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2014, poz. 1025 tekst jednolity).